

Тамара ДМИТРЕНКО

**«Реєстр скарбів замку князів Острозьких у Дубні,
складений 1616 року» – важливе джерело для вивчення
історії міст Дубна та Острога**

Кілька сотень років тому в Дубенському замку зберігалися цінні папери знаменитих родин Польщі та Литви – Острозьких, Заславських, Любомирських, Сангушків, Конєцпольських та навколишньої шляхти. З-поміж них – «Реєстр скарбів замку князів Острозьких у Дубні, складений 1616 року». Цей цікавий документ віднайшов князь Юзеф-Тадеуш Любомирський у XIX ст. і опублікував у Франції з власними передмовою і коментарями. У 1900 році «Реєстр» перевидали у Польщі, а в 1995 році, завдяки посередництву нашого земляка, видатного археолога Ігоря Свешнікова, він потрапив до Заповідника м. Дубна.

Документ містить списки скарбів – коштовностей, іменної зброї та захисного озброєння, посуду, хутр, килимів, тканин, картин, ікон, провізії тощо, які зберігалися у складських приміщеннях (цейхгаузах), мурованих кімнатах та підземеллях Дубенського замку.

«Реєстр» дозволяє простежити історичні події XVI-XVIII ст., становище знаменитого роду князів Острозьких у Польсько-Литовській державі, побут та культуру можновладців і т.п.

Цінні предмети в Дубенському замку почав колекціонувати князь Костянтин Іванович Острозький, великий воїн і політичний діяч. Він – єдиний з православних князів – був удостоєний високої посади гетьмана Литви. Військо, очолюване князем Острозьким, здійснювало походи на кочівників, схрещувало шаблі з турками та військом московського царя. Величезні і багаті трофеї осідали в Дубенському замку, який уже тоді, наприкінці XV ст., вважався неприступним.

У 1500 році в битві під Ведрошем князь К. І. Острозький з військом зазнав поразки, потрапив у полон до московського царя і змушений був присягнути йому на вірність. Проте через сім років він порушив обітницю і втік з полону. Повернувшись із неволі, кн. Костянтин виклопотав для Дубна Магдебурзьке право, а собі повернув усі попередні заслуги і володіння. Саме в 1507 році з його герба зникло зображення Юрія Змієборця, бо такий герб мала ненависна йому Московська держава. Проте наступні покоління князів Острозьких повернули це зображення до родового герба.

У 1514 році кн. Острозький здобув перемогу над московським військом у битві під Оршею, відплативши, таким чином, за тривале приниження, і

взяв численні трофеї. Так у сховищах Дубенського замку з'явилися гармати з кентавром і московським гербом, з ініціалами московського великого князя, ще кілька гармат з відти ж і надзвичайно цінна здобич – позолочена булава московського володаря. Князь Костянтин полюбляв демонструвати перед іменитими гостями свою колекцію коштовної зброї, розвішуючи її на не менш коштовних килимах у мурованих палатах Замку.

Син кн. К. І. Острозького, Костянтин-Василь Костянтинович, примножив батькову колекцію. Автор передмови писав, що в замкових сховищах зіткнулися дві цивілізації, два обряди – Схід і Захід, Азія і Європа. Батько – православний, а сини вже належать до римського обряду. Скрині також зберігають московські ікони поруч з люблінськими, краківськими і римськими. Невелика книгозбірня має цікаві пам'ятки: книги руські князя Костянтина-Василя (Старого), татарські, турецькі дерев'яні (ксилографи) і пергаментні.

Для оборони замку в Дубні князі Острозькі тримали кілька видів гармат та іншої стрілецької зброї. Майже кожна з них має свою історію, частково прокоментовану Ю. Т. Любомирським, частково знайдену в інших джерелах. Гармат великих і малих налічувалось 41: гармата від Шереди, на чотирьох обкованих колесах; 4 великих гармати – від пруського короля, однакової форми, подарованих не без зрадливої думки відвернути посягання польського лицарства на Прусію і Балтику; гармата від краківського єпископа; Софія Тарновська, донька гетьмана і дружина князя К. К. Острозького, внесла, як посаг, три гармати з гербами Тарновських. Згадуються гармати, відлиті в Дубні, Львові, Гданську, з гербами кн. Острозького – польові, обшиті шкірою, оздоблені різьбленням; фальконети, козацькі гармати на возах; смігівниці на візках, оздоблені кісткою з чорними ложами; моздежики на двоколісних візках; 74 старих дубенських замкових гаківниць. Стрілецька зброя складалась із рушниць, пістолів, рушничок, бандиток, півгаків, яничарок, мушкетів, мортир, маленьких гарматок і ще менших, іспанок.

Дерев'яне сховище містило 195 півгаків, 16 з яких виготовлено із щирого золота, оздоблених перламутром, 24 – кісткою, 135 – роботи острозьких майстрів, один простий – від Богдана, три простих – від Чернявського, два – від троцького воєводи в срібній оправі, один – від Єсинського, один – від Склінського, 5 іспанок з перламутром і дві однакових з кісткою; 17 пістолів, з яких два – від кн. Булиги, оправлені сріблом, три оздоблені кісткою, шість – перламутром, одна – від Сокура; 22 коротких рушниць (дві позолочені, оздоблені кісткою, дві з перламутром, чотири однакових німецьких з кісткою, три золотих німецьких з кісткою – від Богдана); чотири бандитки простої роботи; 41 мисливську рушницю, окремо на звірів і птахів, оправлені золотом, сріблом, кісткою, перламутром. Це подарунки від Ласького, Павла Сотга, віленського воєводи і його сина, кн. Чарторийського,

*«Реєстр скарбів замку князів Острозьких у Дубні, складений 1616 року» –
важливе джерело для вивчення історії міст Дубна та Острога*

кн. Булиги, Склінського, кн. Пузини, особисті кн. К. К. Острозького, Раковського; 228 мушкетів з кривими ложами, довгими, іспанськими, оправленими залізними пластинами, карповою лускою, латунню, кісткою, чорним деревом з різьбленням. Були вони московські – від Богуна, Громачки, Розражевського, Пньовського, Сокура, кн. Чарторийського, Мармедука, Бенедикта, Шаска, Рисковського і 144 куплені; 36 яничарок – довгих, коротких, з чорними ложами, оправлених в Острозі, подарованих Богуском, Шаском, Авічком. У цьому ж дерев'яному сховищі було 84 чохла чи кобури з оксамиту і шкіри для півгаків та іншої дрібної стрілецької зброї; 59 порохівниць – кривих кістяних німецьких, білоцерківських, гайдуцьких (одна з них – дрібно саджена кісткою від віленського воеводи і такої ж роботи від Радивилла), 158 ключів для півгаків, 78 форм для відливання куль, 7 наконечників до списів, хоругв, рогатин, 12 мідних гармат, 5 латунних гарматок, 10 мортир (одна – від Зоравського).

Далі реєстр у цьому сховищі продовжують шаблі, важкі мечі (концежі), палаші, шпаги, кинджали, луки, тесаки, перначі, булави, стріли.

Шаблі, яких налічувалось 109, теж були майже всі коштовні. Серед них: гусарські з ефесами, оздоблені срібним крученим дротом і ланцюжками; козацькі, оздоблені латунню і срібними кульками, в піхвах; гайдуцькі, оправлені в Острозі, татарські і турецькі. Ячинський подарував дві шаблі (одна – позолочена з латунню). Палашів було 20 (один – з золотим ефесом, 8 – від Шацького). Мечів (концежів, кордів) у піхвах – 24. Тесаків – 5 (один – в оксамитових піхвах кн. Острозького). Кинджалів – 14. Шпаг – 2 (одна – від Підчаського). Рапіра – 1. Перначів – 2 (один – від Балабана). Луків турецьких (від Авічка, Галги) – 70, татарських – 2, степанської роботи – 11, простих, від Богдана – 4, зі шкіряними піхвами – 24. Стріл орлиних – 540, простих – 300. Булав – 2 (одна – із срібними цятками, друга – пірчаста).

Захисне озброєння також становило своєрідну колекцію – майже всі панцирі, карваші, бердиші, металеві шапки, шоломи, рукавиці, кираси, щити, наплічники, налокітники, нагрудні пластини, виготовлені з коштовних металів. Все це, разом з умінням майстрів, було справжніми витворами мистецтва. Відомо, що князі Острозькі більшу частину свого життя проводили в походах і битвах і тому своєму захисному озброєнню надавали особливого значення. Ці обладунки повинні були демонструвати їхнє високе становище в державі, багатство, своєрідний блиск та витонченість. Реєстр подає цілі комплекси захисного озброєння, всі складові якого поєднані між собою однаковою оздобленням коштовним камінням чи гравіруванням на металі. Читаємо: “Обладунки з камінням і золотими трояндами і такий же шолом, панцир з позолотою і такий же шолом, римські турнірні лати, шолом до них. Наколінники і рукавиці, панцир гладенький з наплічниками і шолом до нього”.

При всьому бажанні якось узагальнити чисельність цих обладунків – зробити це просто неможливо, тому що втрачається неповторність кожного предмета зокрема. Отож перелічимо хоча б ті, які несуть у собі інформацію про спосіб виготовлення і особу того, від кого їх отримано: панцирів кованих, місцями позолочених, з густими цятками, латунними і срібними – 32; панцирів від Пйонтка, Шацького, Тжаски, Тишка, Тарновського, Чернявського, Богдана – 31; карвашів золотих – 6 (2 – від Богдана); карвашів залізних, полірованих – 31 (9 – від Богдана); шоломів золотих – 2, шоломів однакових – 30, шоломів різної роботи – 30; кольчужних сіток до шоломів залізних, з карповою лускою – 3, кольчужних сіток козацьких – 4, від Богдана – одна кольчужна сітка і 9 залізних полірованих; шапок залізних німецьких – 4; залізних рукавиць – 4.

У сховищах зберігалися також боєприпаси до гармат, рушниць у готовому вигляді і сировина для їх виготовлення: пороху різного, як старого, так і свіжого – 40 великих півбочок і 40 менших; зарядів з кулями і порохом для смігівниць і гаківниць – 4 півбочки, в яких куль з зарядками – 3404, залізних великих і малих куль – 9254, олова давнього дубенського, великих і малих шматків – 16, олова від Колячковського і Заблоцького – 15 шматків, олова з Переяслава – 20 шматків; селітри – 148 бочок; сірки – 25 бочок.

У скарбі велика кількість кінської зброї, захисних обладунків, сідел, оздоблених сріблом, золотом і коштовним камінням.

Найстараннішими постачальниками колекційної зброї та інших речей вважалися троє братів Чернишевичів з Білої Церкви і Богдан Сусло, якого спочатку сприймали за легендарного героя, але “Реєстр” підтвердив його реальне існування: тут навіть подається опис його особистих речей в окремій скрині. Про Богдана писали Ю.-І. Крашевський і дослідник Несецький, у якого читаємо: “Мав князь Костянтин-Василь такого собі Богдана. Той на сніданок з’їдав печене поросся, гуску, два півні, волову печеню, три хлібини, круг сиру, випивав два гарнці меду – з тим до обіду сидів, ніби нічого не їв. За обідом з’їдав м’яса волового шматків десять, телячого – ще більше, а баранячого – ще більше; печене поросся, гуску, півня, три печені: волову, свинячу, телячу; меду, вина, горілки напереміну – по чотири гарнці, пива – без міри. Струнким не був, а після кожної трапези вставав з-за столу так, ніби міг з’їсти більше. Сили мав стільки, що міг побороти тридцятьох”.

Не найостаннішою оздобою скарбу були столові предмети. “Реєстр” подає срібні, позолочені, золоті, обсажені коштовним камінням столики, шкатулки, миски, полумиски, ванни, барильця, казани, тарілки, таці, виделки, ложки, ножі, підставки, чарки, чарочки, коновки, кухлі, фляги, розструхани, кубки, кубочки, сільнички. Саме ці предмети скарбу

*«Ресстр скарбів замку князів Острозьких у Дубні, складений 1616 року» –
важливе джерело для вивчення історії міст Дубна та Острога*

використав Ю.-І. Крашевський, описуючи весілля Беати Дольської та князя Соломирецького в Дубенському замку під час нападу татар у 1577 році.

Цілий ряд потрібних в побуті дрібничок, але також коштовних, складають окремий список. Це – ліхтарі, кошики, пояси, гудзики, голки, дзвінки, ланцюги, ланцюжки, розп'яття, злитки срібла, пісочні годинники, годинники з музикою, музичні інструменти, браслети з реліквіями, нагайки і т.п.

В замку були чималі запаси тканин, які вимірювалися поставами; лосиних, лисячих, вовчих, борсучих, рисячих, оленячих шкур; наметів для війська і похідних – для коней; князівського верхнього одягу і шат; жупанів, угорок, плащів на хутрі, курток, кафтанів для замкових гайдуків і кілька сотень взуття – для них же, а також – сап'янової шкіри для пошиття взуття; китайкового та оксамитового оббиття, килимів, покривал, ковдр, простирадл, рушників, занавісок.

Метою нападів на Дубенський замок були, звичайно ж, його коштовності. На превеликий жаль, дослідникові не вдалося подати їх повний список, але наповнення першої шкатулки варто процитувати:

- ланцюг великий пана Шидловецького 1515 року,
- ланцюжків з портретами – 3,
- половина герба короля Португалії,
- діадема велика з камінням,
- персні з рубіном – 3,
- перстень з печаткою Шацького,
- намисто халцедонове в зеленому мішечку,
- браслет з великим каменем,
- образок на китайці,
- віттарів переносних з рубінами – 18,
- персні з великими діамантами – 2,
- пряжки золоті з діамантами, рубінами, камінням – 3,
- прикраса до султана (пучок пір'я) з діамантами, рубінами і п'ятьма іранськими перлами,
- золотий портрет князя К. К. Острозького (Старого),
- гаманець, у якому якихось прикрас (штучок) з рубінами – 4, з діамантами – 2, зі смарагдами – 3, з перлами і малими рубінами – 10,
- монет срібних – 152,
- амулет золотий турецький на золотому ланцюжку,
- нашійник кінський срібний з кришталеvim камінням,
- кульки золоті з рубінами до шоломів – 4,
- кульки золоті з бірюзою і рубінами до мундштука – 2,
- прикраса до султана з рубінами і смарагдом,
- печатка срібна небіжчика кн. Острозького.

Весь “Реєстр” – від зброї і до коштовностей – представляють 49 скринь. Зрозуміло, що в ті часи замок міг витримати будь-яку облогу, й був закутий у броню і олово. Але що важить метал без життєдайної сили – провізії? У “Реєстрі” провізія займає важливе місце і, за певних обставин, прирівнюється до скарбів.

Вражає об'єм усіх видів їстівних запасів, які щорічно поповнювались, але – як додаток до старих продуктів, які могли зберігатися тривалий час. Читаємо: “Меду старого – 26 півбочок, меду 1615 року – 136 півбочок, меду 1616 року – 135 півбочок, меду в кадках – 70”.

Відповідно до цих часових вимірів зберігали і солонину, і сало, які рахували шматками: солонини було 5435 шматків, сала – 714. Смалець, сіль, жито, пшеницю, м'ясо, рибу (з головами – оселедці, щуки) зберігали в бочках, масло – в кадках, ягоди вишень, черешень, повидло – в барильцях, сир – в купах. До цього всього були сушені груші і гірчиця.

Засновник Острозької ординації, князь Януш Острозький, оберігав скарби Дубенського замку як пам'ять про батька і діда. Особливо він дорожив золотою медаллю з останнім прижиттєвим портретом кн. Костянтина, хоча останній був до сина не дуже прихильним через його зраду православ'ю.

В “Реєстрі” подається перелік усіх речей – супутників ордината в далеких походах. Зазвичай кн. Януш брав із собою сім скринь. У першій знаходилося 96 предметів столового срібла; у другій – сідла, збруя для коней і захисне озброєння для них (нагрудники, шоломи), особиста зброя князя (золотий пернач, палаш з коштовним камінням – подарунок італійського правителя; шабля, оздоблена золотом, коштовним камінням – від батька, кн. Костянтина; остроги з коштовним камінням та інше); у третій – 124 шкури леопардів, тигрів, левів, ведмедів; у четвертій і п'ятій – 28 покривал зеленого кольору; у шостій – китайкове оббиття, скатертини-обруси, порт'єри, занавіски від подільського воєводи. Сьома скриня налічувала найбільше число речей – предметів одягу, тканин, скатертин, покривал, шкіряного оббиття, сап'янової шкіри, пісочних годинників, комірив з хутра, пір'я до капелюхів і навіть арфу.

Одяг складали: шати від Пом'яна, сорочка китайчана червона, гаптована золотом; плащ на хутрі турецький, кафтан від Лячина, угорка атласна, жовта, підбита горностаями, друга – золотистого кольору на соболях; плащ зелений, підбитий лисячим хутром; кобеняк, підбитий рисями; чорний оксамитовий фрак чи піджак; чотири атласних жупани, плащ з чорного оксамиту на соболях, комір із рисі і 12 рисячих спинок, 28 хутр куниць і ще одна – від кн. Чарторийського.

Предмети для сну складали: намітка китайчана, гаптована; дві ковдри – від Сотів, пухнасте покривало з собачого хутра, ще одне покривало – від Шацького.

«Реєстр скарбів замку князів Острозьких у Дубні, складений 1616 року» – важливе джерело для вивчення історії міст Дубна та Острога

Для столу: 2 скатертини, 10 турецьких рушників.

Крім того, у сьомій скрині везли: гроші і форми для відливання грошей, ординацію (печатка чи документ) у бляшаній скриньці, арфу.

Після смерті кн. Януша Острозького його наступником став кн. Владислав-Домінік Заславський, якому й перейшли скарби Дубенського замку. Ординат вважався колекціонером творів мистецтва і збирав, в основному, полотна релігійної тематики. У скарбах замку вже знаходилося ряд картин з дарів Героніма Язловецького, подільського воєводи, бранденбурзького курфюрста та інших магнатів. Зі своїх закордонних подорожей кн. Владислав-Домінік у 1635 році привіз полотна римської школи, придбав кілька ікон у Кракові. Роман Афтаназі пише, що невідомий митець зі Львова малював на замовлення кн. Заславського і отримав за роботу 30 злотих. Існують також згадки про те, що у дубенського ордината була колекція графіки та гравюр.

Князь Олександр Заславський, син кн. Владислава-Домініка, привіз із Нідерландів ряд образів, означених в інвентарі 1656 року узагальнено – “олендарське мистецтво”. Під кінець життя кн. Владислава-Домініка дубенська галерея складалася з-понад 200 ікон різного розміру і різних шкіл як релігійної, так і світської тематики. Про її вартість важко скласти певну думку, оскільки інвентар не подає прізвищ авторів, а лише – тематику полотен.

Наступні власники Дубна, князі Любомирські, відбирали коштовні речі з дубенської скарбниці для оздоблення резиденцій, розташованих в інших містах, а також монети з червоного золота і діаманти для власних потреб. З “ласки” маршалка кн. Станіслава Любомирського в 1683 році було вибрано вибрано більшість діамантів, як і золоту медаль з портретом кн. К. К. Острозького, яка була предметом культу кн. Януша, краківського каштеляна.

У 1702 році у варшавській резиденції кн. Любомирського значилися хутра, одяг, перські та турецькі пояси, волоські шаблі, венецька кираса, перстень з діамантами та інші речі з дубенського “Реєстру”.

Коли військо Петра I, союзника короля Августа II, зайняло Дубно і замок у 1706 році, генерал Вейсбах, очікуючи приходу основних військ, знайшов чимало сховків зі скарбами в Дубенському замку. Про це йдеться у документі “Специфікація дубенських гармат, вилучених генералом Реном”. Тоді до Києва було вивезено значну кількість шабель, прапорів гусарських і панцерних хоругв, близько 90 пістолів і рушниць, щитів, старовинних жезлів, оздоблених золотом, сріблом і коштовним камінням. Крім того, з цехгаузу взято всі гармати, а з-поміж предметів мистецтва – Королевичів, прикрашених гербом Вазів, снопом – Самсонів, Вензиків – дар королеви

Бони Єремії батькові короля Міхала Вишневського на пам'ять про розгром татарів і козаків; коломбрини з гербом кн. Острозьких, гармату з гербами кн. Острозьких і кн. Любомирських і т.п.

Спадкоємець Острозької ординації кн. Олександр Любомирський, сандомирський староста, здійснював спроби повернути забрані речі, про що свідчить запис перемовин з кн. Долгоруким, повноважним послом царя. Ординат просив віддати всю амуніцію і дубенські гармати, посилаючись на декларацію, складену в Жовкві при посольстві Речі Посполитої, підтвержену Люблінською радою, а також на те, що він не має перед царем жодної провини. Просив також повернути всі дубенські стада і отари, забрані генералом Реном, і зменшити контрибуцію для солдатів з Острозької ординації. Попри всі намагання повернути добро, ніхто нічого не повернув.

Існує ще один документ, не вписаний до “Реєстру”, – рапорт О. Меншикова царю Петру I, який повідомляє, що: “...король швейський, будучи в Дубно, услышал приход московских войск так скоро, затревожась, побежал, что все тяжести бросил и двадцать восемь пушек медных... в Дубне в землю зарыл, о которых накрепко, под смертной казнью, запретил сказывать. Однако ж московская партия, отправлена от Полонного, оные пушки нашла...”.

Цей документ вказує на те, що генерал Вейсбах міг знайти не лише гармати, приховані ординатом, а й шведські, залишені поспіхом.

Подальшу долю скарбів важко дослідити. Відомо лише, що в 1714 році кн. Любомирський забрав з Дубна чимало рухомості. Крім килимів, кінської зброї, сідел, шабель, оздоблених золотом з бурштинами, діамантами, смарагдами, сапфірами, бірюзою, звідти забрано ще чотири булави, позолочених і обсаджених коштовним камінням. Остання – з Оршанської слави – московська.

Сестра ордината, кн. Марія Любомирська, дружина Павла Сангушка, старовинні коштовності переробляла на сучасні і, розважаючись у 1715 році в Любліні, робила щедрі дарунки, які внесено до окремого реєстру. Серед обдарованих були: воєвода брацлавський, воєвода руський, коронний ловчий, дружина маршалка трибунальського, дружина володимирського підкоморія, орден св. Бригіди. Татарський посол тоді отримав діамантовий перстень, а король – золоту сільничку.

Ядвіга Яблонська, дружина волинського каштеляна, позичаючи в 1720 році ординату 20000 злотих, взяла під заставу букети з сапфірів і перлів неймовірної величини. Останній ординат, кн. Януш Сангушко, мусив би також “запустити руку” до скарбів, бо він постійно жив у Дубні, тримав численний двір, розважався музикою та чаркою, славився марнотратством і ніколи не займався справами ординації, яку роздарував рідним та друзям.

*«Ресстр скарбів замку князів Острозьких у Дубні, складений 1616 року» –
важливе джерело для вивчення історії міст Дубна та Острога*

Князь Костянтин Іванович Острозький – великий гетьман литовський,
першозбирач скарбів Дубенського замку.

Фрагмент гармати з гербом князів Острозьких. XVII ст.

*Історія музейництва, пам'яткоохоронної справи,
краєзнавства і туризму в Острозі та на Волині*

Передмова князя Тадеуша Любомирського завершується сумним висновком: “Разом із втратою величі Речі Посполитої зникав блиск родів, звеличених нею”.

У першій половині XIX ст. кн. Юзеф Любомирський з сином Марцелієм, через картярські борги, довели Дубно до продажу. Княжу садибу Любомирських репрезентувала галерея і зали з виляним оббиттям і некомплектними меблями. Князь Юзеф (син Марцелія Любомирського) зізнався, що вивіз таємно з замку до Відня кілька найкращих меблів, срібний столовий сервіз, коштовності і там продав. Всі інші родинні пам'ятки (меблі, портрети, ікони, бібліотеку) у 1869 році купила княгиня Барятинська разом з замком. Лише частину тих предметів кн. Ядвіга Любомирська забрала до свого маєтку в Дермані.

Скарби Дубенського замку, недоторкані за життя князів Острозьких і Заславських, розпорошені наступними поколіннями, час-від-часу “проблискують” у різних куточках світу, як от славнозвісна золота медаль (портрет кн. Костянтина Острозького), – спочатку в Києво-Печерській лаврі, а потім – у російському Ермітажі.

Література

1. Aftanazi R. Dzieje rezydencji na dawnich kresach Rzeczypospolitej. – T.5. – Wrocław, 1994. – S. 108-110.
2. Kraszewski J. I. Wspomnienia Woynia, Polesia i Jitwy. – T.2. – Wilno, 1840. – S. 119.
3. Lubomirski J. Historia pewnej ruiny. Pamiatniki. – 1839-1871.
4. Oriowicz M. Ilustrowany przewodnik po Woyniu. – Juck, 1929. – S. 273.
5. Lubomirski J. Regestra skarbcza księzat Ostrogski w Dubnie, spisane w roku 1616.
6. Regestra skarbcza ksazat Ostrogskich w Dubnie, spisane w roku 1616.
7. Сандульський А. Город Дубно // Волинские епархиальные ведомости. – 1877. – часть неоф. – № 14. – С. 598.